

Učvrstiti europsku ideju na zapadnom Balkanu

Pozicijski dokument Kluba zastupnika SPD-a u Bundestagu

Berlin 10. studenog 2015

Nakon što je Europska unija 2003. u Solunu zajamčila svim državama zapadnog Balkana perspektivu pristupanja Europskoj uniji u sljedećim su godinama pojedine zemlje ostvarile znatan napredak u približavanju uniji. Međutim, taj se proces proteklih godina usporio. Jasna perspektiva za pristup Europskoj uniji nestaje, a spremnost za reforme političkih elita pojedinih zemalja umanjena je. Istodobno je međunarodna financijska kriza snažno pogodila države zapadnog Balkana.

2015. godine zapadni se Balkan nalazi pred velikim izazovima:

- Korupcija, nepotizam i klijentelizam još su uvijek u znatnoj mjeri prisutni u tim društvima, a to uništava povjerenje u politiku i u pouzdanu upravu te koči poduzetništvo.
- Međudržavna pitanja i dalje su nerazrješena, što je zapreka za kvalitetne susjedске odnose.
- Još uvijek konstatiramo da su parlamenti nemoćni, političke odluke netransparentne, pravosuđe ovisno od politike te da nema medijske slobode. Manjkavi politički sustavi građanima uskraćuju one prednosti u kojima uživaju građani u stabilnoj demokraciji.
- Gospodarska je situacija i dalje teška. Države slijednice Jugoslavije do danas nisu uspjele postići niti predratnu razinu gospodarstva kasnih osamdesetih godina prošlog stoljeća. Negativne posljedice snose uglavnom mladi među kojima se bilježi jako visoka nezaposlenost. Mnogi mladi ljudi, često visoko obrazovani, napuštaju svoju zemlju.

Ovi nesvladani izazovi ograničavaju stabilnost u regiji. Društveni je mir ugrožen. Etnički konflikti bi također mogli ponovno buknuti.

Ljudi na zapadnom Balkanu gube vjeru u europsku budućnost: Prevelik broj čak podliježe dodvoravanju međunarodnog terorizma. Drugi pak pronalaze svoje uzore u autoritarnim političkim vladarima, koji načelno odbijaju zapadni demokratski društveni model.

Istodobno se Kina, Rusija, Turska, Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati i Katar sve više angažiraju na zapadnom Balkanu ispunjavajući tako rupe koje je Europska unija ostavila.

U ovakvom stanju zapadni Balkan postaje žarištem trenutačnih izbjegličkih kretanja. S jedne strane mnoge izbjeglice iz Sirije, Afganistana i Iraka prelaze preko država zapadnog Balkana, a s druge strane i brojne osobe iz država zapadnog Balkana traže, uslijed nedostatka perspektive, azil u Njemačkoj, bez nade za uspijeh. Kada bi ljudi na zapadnom Balkanu imali gospodarsku budućnost, naš bi sustav azila danas bio manje opterećen. Europa je zakazala kod raspada bivše Jugoslavije te nije spriječila tamošnje krvave ratove tijekom devedesetih. Sada se osvećuje što u godinama nakon toga nismo dovoljno odlučno poticali i zalagali se za razvoj zapadnog Balkana. Europska je unija stoga sada dužna pokloniti posebnu pažnju zapadnom Balkanu.

Pojačanim angažmanom pruža nam se prilika da u neposrednom susjedstvu Europske unije omogućimo stabilnosti. Mnogi ljudi u regiji svoju nadu polažu u Njemačku. Njemačka može iskoristiti svoj utjecaj u Europskoj uniji i na međunarodnom planu za postizanje pozitivnog razvoja zapadnog Balkana.

Stoga pozdravljamo Inicijativu zapadnog Balkana pokrenutu od Savezne vlade na Berlinskoj konferenciji u kolovozu 2014. Savezna je vlada uspjela pokrenuti proces koji je ovog ljeta na nastavljenoj konferenciji u Beču dobio dodatnu dinamiku. Taj proces pruža priliku za realno promicanje međusobnog približavanja država zapadnog Balkana kao i približavanja u smjeru Europske unije te za stabilizaciju regije. Stoga klub zastupnika SPD-a u Bundestagu traži od Savezne vlade da odlučno slijedi ciljeve koje navodimo u nastavku:

1. Unijeti novi zamah u proces pristupanja država zapadnog Balkana Europskoj uniji.

- **Dinamičnije** oblikovati pristupne pregovore. Trebali bismo olakšati otvaranje pojedinih pregovaračkih poglavlja, a da se pritom ne ublažavaju postojeći uvjeti za pristupanje. Pregovori o poglavlju 23 i 24 o pravosuđu i pravdi te poglavlje 32 o financijskoj kontroli trebali bi se već nakon podnošenja zahtjeva za članstvo u Uniji otvarati što je moguće brže. Jednako vrijedi u slučaju Srbije i za poglavlje 35 o odnosima prema Kosovu.
- **Oživiti** pojedine pristupne procese sa zemljama regije. Za to moramo poslati jasne političke signale. U slučaju država koje se već nalaze u pregovorima s EU to je moguće otvaranjem mjerodavnih pregovaračkih poglavlja. U slučaju Kosova treba što prije stupiti na snagu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, a liberalizacija viznog režima treba se u što skorijem roku ostvariti.
- **Kandidatima** za pristup Europskoj uniji koji se nalaze pred posebnim zaprekama pomoći u pronalasku pragmatičnih rješenja. To se odnosi na Makedoniju u vezi spora s Grčkom glede službenog naziva i na Srbiju u vezi odnosa prema Kosovu. U Bosni i Hercegovini Daytonski sporazum koči daljnji razvoj. Pet država članica Europske unije još uvijek nije priznalo Kosovo.
- **Podupirati regionalnu političku suradnju.** Očekujemo jačanje međuregionalnih odnosa vlada i parlamenata unutar regije. Kvalitetni i konstruktivni odnosi između Srbije i Albanije igraju važnu ulogu za rješavanje pitanja južnog dijela zapadnog Balkana. Želimo ojačati vlastite mogućnosti država u cilju razumijevanja i rješavanja problema.
- **Podupirati reformske snage.** Trebali bismo pronalaziti mogućnosti kojima možemo podupirati reformske snage u državama zapadnog Balkan. To je na primjer moguće kroz iskusne timove savjetnika koji pružaju pomoć u konkretnim situacijama.
- **Uključiti naše partnere u Europskoj uniji.** Inicijative pojedinih članica EU-a kao što je „Berlinski proces“ i Plan Steinmeier-Hammond, koji za Bosnu i Hercegovinu stavlja u prvi plan gospodarski i socijalni boljitak, predstavljaju važne impulse za približavanje zapadnog Balkana Europskoj uniji. Kako bi se osnažilo njihovo djelovanje, potrebno je uključiti Europsku uniju kao cjelinu u daljnji proces.

2. Poboljšati gospodarski razvoj.

- **Borba protiv korupcije.** Naša je izričita želja da rad nacionalnih agencija za borbu protiv korupcije bude ojačan te predložimo intenzivniju suradnju s europskom agencijom OLAF. Napreci u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala trebali bi se postići već prije formalnog otvaranja pristupnih pregovora.
- **Zaključiti konkretne mjere za izgradnju infrastrukture.** Države zapadnog Balkana trebale bi biti bolje povezane – kako međusobno tako i s Europskom unijom. To se tiče cestovnog, željezničkog i zračnog prometa kao i riječnog prometa i energetske opskrbe. Zajednička je zadaća Europske unije i država zapadnog Balkana da izgrade prije svega paneuropske prometne koridore. U „Berlinskom procesu“ izabrani su pojedini prioritetni projekti; taj popis valja proširiti i ostvariti. Zajedno s Europskom unijom, međunarodnim financijskim institucijama i bilateralnim davateljima potrebno je razvijati prikladne modele financiranja.
- **Poticati ulaganja.** Kako bi se olakšala ulaganja europskih poduzeća države zapadnog Balkana moraju stvoriti pouzdane investicijske uvjete. Trebali bismo tome dati svoj doprinos tako što pomognemo u izgradnji vanjskotrgovačkih komora na zapadnom Balkanu. Istodobno bi tamošnja mala i srednja poduzeća trebala dobiti jednostavniji pristup kreditima. To bi u pojačanoj mjeri bila zadaća Banke za obnovu i razvoj.
- **Poticati regionalnu gospodarsku suradnju.** Države zapadnog Balkana su mala tržišna gospodarstva, za koje je jača suradnja egzistencijalna. Stoga valja ojačati Savjet za regionalnu suradnju (RCC) i CEFTA-u. Od država zapadnog Balkana valja zatražiti jaču suradnju u tom okviru.
- **Poticati inovacije.** Jača regionalna suradnja na području obrazovanja i znanosti čini temelj za više inovacija. Stoga bismo se trebali zalagati za sporazum o obrazovanju između samih država zapadnog Balkana i kao i s Europskom unijom.
- **Gospodarski razvoj treba služiti ljudima.** S ciljem jakog socijalnog partnerstva trebali bismo poticati regionalnu suradnju i na razini zaposlenika. Trebalo bi jače nego do sada uključiti postojeće mikro- malo-poduzetničke strukture kao i specifične tradicije u razmatranja o izgradnji regionalnog gospodarstva. Unatoč planiranim infrastrukturnim projektima trebali bismo i dalje stavljati na raspolaganje proračunska sredstva EU-a za projekte socijalne kohezije i razvoja komunalne infrastrukture.
- **Izgraditi moderne strukovne obrazovne sustave.** Moderne ekonomije žive od kvalifikacija svojih stručnih radnih snaga. Stoga bi trebalo nastaviti s izgradnjom strukovnog obrazovnog sustava, koji bi mladima otvorao više perspektiva u njihovim zemljama. Njemački model dualnog strukovnog obrazovanja pritom može poslužiti kao uzor. Potrebno je poduprijeti vlade u izgradnji strukovnog obrazovanja u školama i poduzećima. Europska je unija također pozvana proširiti prema toj regiji svoju inicijativu u borbi protiv nezaposlenosti mladih. Paralelno uz stipendije za studente trebali bi i oni bez visokoškolskog obrazovanja dobiti mogućnost steći kvalitetno strukovno obrazovanje unutar Europske unije.

- **Europska unija treba ostati glavni trgovinski partner zapadnog Balkana.** Već nekoliko godina Turska, Rusija i Kina nastavljaju izgrađivati svoje gospodarske aktivnosti na zapadnom Balkanu. Europska unija gubi istovremeno na privlačnosti. U našem je vlastitom gospodarskom interesu države zapadnog Balkana jače vezati za Europsku uniju.

3. Jačati demokraciju i civilno društvo.

- **Zahtijevati demokratsku promjenu.** Stabilne političke stranke u vladi i oporbi središnji su elementi demokratskog društva. Naše političke stranke su pozvane da u razgovorima s predstavnicama i predstavnicima svojih sestrinskih stranaka podsjećaju na poboljšanje unutarstranačke demokracije. Povrh toga bismo trebali tražiti jačanje parlamenata.
- **Poticati civilno-društvene snage.** Mnogi su se mladi ljudi izfrustrirano okrenuli od politike. Unatoč tome oni žele nešto učiniti za svoje društvo. U nevladinim organizacijama i civilno-društvenim skupinama obavljaju kvalitetan posao. Angažiraju se zademokratizaciju, borbu protiv korupcije, političko obrazovanje, ravnopravnost žena i muškaraca te seksualnih i etničkih manjina. S jedne bismo strane trebali s njima surađivati animirajući kroz to političke elite, da se konstruktivno bave njihovim pitanjima. S druge strane bismo ih trebali ohrabriti da sudjeluju u stranačkom životu kako bi na taj način promijenili društvene okvire uvjete.
- **Boriti se protiv nacionalizma.** Rastući nacionalizam je problem diljem Europe. On zbog secesijskih ratova prošlosti pronalazi plodno tlo na zapadnom Balkanu. S jedne strane nam je potrebna europska strategija za borbu protiv nacionalizama. S druge pak strane, na zapadnom Balkanu postupamo protiv nacionalizma ukoliko se zalažemo za jačanje demokratskih snaga, za neovisne i kritičke medije i za proces prerađivanja prošlosti.
- **Preraditi prošlost.** Trebali bismo od država nasljednica Jugoslavije tražiti da zajedno prerade prošlost i istu upišu u školske udžbenike. Također bismo trebali pratiti rasvjetljavanje političkih zločina. Kroz naša iskustva bavljenja prošlošću, posebice uloge Ministarstva državne sigurnosti bivše Njemačke Demokratske Republike, možemo aktivno poduprijeti proces lustracije.
- **Poticati kulturnu suradnju.** Kultura povezuje i jača europsku ideju. Partnerstva između gradova i škola čine suvisli okvir kulturne suradnje. Trebali bismo potaknuti sporazum o uspostavljanju međudržavnih partnerstava gradova na zapadnom Balkanu.
- **Poticati izgradnju „Regional Youth Cooperation Office“.** Regionalni ured suradnje mladih prema političkom uzoru njemačko-francuske i njemačko-poljske mladeži pomoći će u širenju europske ideje na zapadnom Balkanu i u ponovnom uspostavljanju uzajamnog povjerenja u regiji. Nakon multilateralne odluke na Bečkoj konferenciji o zapadnom Balkanu trebali bismo pomagati državama zapadnog Balkana da brzo utanače strukture, način financiranja i oblike programa razmjene.